

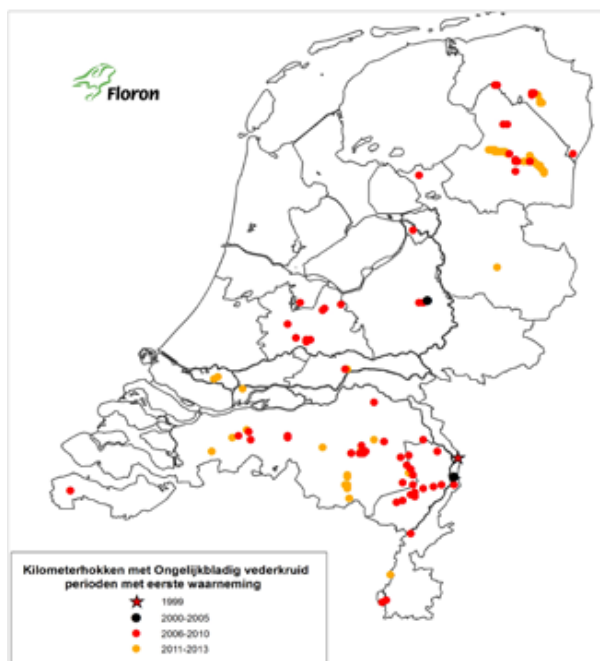
Ongelijkbladig vederkruid, opmars naar het westen

Ruud Beringen, FLORON

Ongelijkbladig vederkruid (*Myriophyllum heterophyllum*) is een in het zuidoosten van de Verenigde Staten inheemse waterplant. De plant is al rond 1900 als aquarium- en vijverplant in Europa geïmporteerd. De eerste gedocumenteerde meldingen van verwildering binnen Europa dateren van de jaren veertig van de vorige eeuw uit het oosten van Duitsland. De eerste gedocumenteerde vondst uit Nederland dateert van 1999 toen de plant in het oosten van Limburg vlakbij de Duitse grens werd gevonden. Inmiddels heeft de soort zich op veel plaatsen in het oosten, midden en zuiden van Nederland weten te vestigen.

Snelle opmars in Nederland

In 1999 werd ongelijkbladig vederkruid voor het eerst in Nederland ontdekt in een als visvijver in gebruik zijnde grindput ten noordoosten van Arcen. Enkele jaren later (2001) werd de soort aangetroffen in een visvijver in de omgeving van Venlo en in 2004 werd een groeiplaats gemeld in de bebouwde kom van Apeldoorn. Na 2005 werd duidelijk dat de soort massaal aanwezig was op verschillende trajecten in de kanalen op de grens van Limburg en

Figuur 1. Meldingen (kilometerhokken) van ongelijkbladig vederkruid uit verschillende perioden. (Bron: NDFE, Waarneming.nl en Waterschappen)

Figuur 2. Bloeiende stengel van ongelijkbladig vederkruid. (Foto: Wim van der Ven)

Noord-Brabant en op enkele plekken in de Maas in Limburg. Aanvankelijk was het niet duidelijk welke vederkruidsoort er in deze omgeving zo talrijk aanwezig was. In deze wateren met een vrij constant peil kwamen de planten niet tot bloei en niet bloeiende vederkruiden zijn lastig op naam te brengen. Pas nadat het gelukt was om een plant in een tuinvijver in bloei te trekken, werd het duidelijk dat het hier ongelijkbladig vederkruid betrof. In Drenthe vormt het Oranjekanaal een waar bolwerk. Rond 2010 is ongelijkbladig vederkruid nagenoeg over de gehele lengte van dit kanaal waargenomen. Recent is de soort ook gemeld uit het stroomgebied van de Dommel. Op Friesland en Noord-Holland na, zijn nu uit alle provincies waarnemingen bekend (figuur 1).

Woekeraar

Ongelijkbladig vederkruid kan in allerlei uiteenlopende, stilstaande of zwak stromende, zoete wateren worden aangetroffen. Ze heeft een voorkeur voor heldere, enigszins zure wateren, met een ruim aanbod van stikstof in de vorm van NH_4^+ . Onder "gunstige" omstandigheden is het een zeer competitieve soort, die na verloop van tijd massavegetaties vormt en andere ondergedoken waterplanten verdringt. In een gemiddelde Nederlandse winter blijft de plant groen. Hierdoor heeft ze in het voorjaar een voorsprong op waterplanten die 's winters afsterven en in het voorjaar weer helemaal vanuit hun wortels of winterknoppen moeten uitlopen. De dichte vegetaties belemmeren de doorstroming in watergangen en veroorzaken hinder bij recreatieve activiteiten als varen, zwemmen en vissen. Nieuwe vestigingen ontstaan doordat afgebroken stengel-

fragmenten met de waterstroming, met boten of met wadvogels worden meegevoerd.

Herkenning

In bloei onderscheidt ongelijkbladig vederkruid zich van de inheemse vederkruiden door de vorm van de schutbladen, door de rode stempels en door het bezit van maar 4 meeldraden. De schutbladen zijn alle ongedeeld en hebben een getande (onderin) tot kamvormig gezaagde (bovenin) bladrand (figuur 2). De schutbladen lijken totaal niet op de onderwaterbladen (figuur 3), vandaar de naam ongelijkbladig vederkruid. Niet bloeiende vederkruiden zijn lastig van elkaar te onderscheiden omdat veel kenmerken overlap vertonen. Ongelijkbladig vederkruid is te herkennen aan een combinatie van kenmerken:

- De ca. 5 cm lange bladeren staan in kransen van 4 tot 5. Bij oudere stengeldelen staan de bladeren niet altijd op gelijke hoogte ingeplant
- De kransen van bladeren staan dicht op elkaar; de afstand tussen de bladkransen bedraagt ca. een kwart van de bladlengte.
- De bladeren zijn veerdelig, met 7-11 draadvormige, tot 20 mm lange bladslippen. De bladslippen zijn meestal net niet tegenoverstaand. De eindstandige bladslippen worden van de basis naar de top geleidelijk smaller.
- In het groeizeen contrasteert het lichte groen van de jonge bladeren aan de stengeltoppen opvallend met de donkergroene oudere bladeren.

Figuur 3. Ondergedoken vegetatieve stengels van ongelijkbladig vederkruid. (Foto: Johan van Valkenburg, <http://www.q-bank.eu/>).

De eerste vondsten in geïsoleerde visvijvers doen vermoeden dat de planten door “liefhebbers” zijn uitgezet. De plant wordt mogelijk nog onder de foutieve naam Oosters vederkruid (*Myriophyllum scabratum*) verkocht. Inmiddels lijkt het er op dat de plant in staat is om zich ook zonder de hulp van de mens te verspreiden. Om de opmars van de soort te volgen is het van belang dat waarnemingen worden doorgegeven via [Telmee.nl](http://www.telme.nl) of [Waarneming.nl](http://www.waarneming.nl).

Meer lezen:

<http://www.verspreidingsatlas.nl/5500#>

<http://www.q-bank.eu/Plants/>

Overleven exotische korstmossen op aangeplante bomen?

Laurens Sparrius, BLWG

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht geweest voor het zoeken naar aangevoerde en ontsnapte planten en dieren. Bij mossen en korstmossen gebeurt dat op beperkte schaal, bijvoorbeeld in sedummatten op groene daken, en op uit het buitenland geïmporteerde bomen en stenen. In het najaar van 2013 is bij wijze van experiment gekeken wat de overleving van korstmossen op geïmporteerde bomen en stenen is. In Monster, Zeewolde en Amsterdam werden vijf jaar geleden zeer zeldzame of zelfs niet-inheemse korstmossen gevonden op vrij recent aangeplante bomen. Van deze plekken was exact bekend op hoeveel bomen de soort aanwezig was. Niet-inheemse soorten bleken flink af te nemen, terwijl aangevoerde soorten die van nature wel in Nederland voorkomen, vaak nog wel aanwezig zijn. Zo komt klein boomzonnetje (*Caloplaca cerinella*) opvallend vaak voor op geïmporteerde bomen en nam niet af. Deze soort komt door heel Nederland zeldzaam in het wild voor,

vooral op twijgen van loofbomen en struiken. Daarentegen is het al voor 1850 uitgestorven Groot strontjesmos (*Buellia disciformis*) in drie jaar tijd afgenomen van 7 naar 4 bomen op aangeplante iepen langs een doorgaande weg in Monster. Andere soorten laten een vergelijkbaar beeld zien. Op steen zijn de veranderingen minder groot. Behalve groei van individuele korstmospanten is er geen aanwijzing dat soorten zich snel gaan uitbreiden in de omgeving.

Bomen met deels aangevoerde korstmossen in Enschede. (Foto: Laurens Sparrius)

Meer lezen:

L.B. Sparrius, A. Aptroot, H.J. Timmerman & W.J. Toeteneel (2014) De overleving van aangevoerde korstmossen. *Buxbaumia* 99: 25-31